

ΒΑΣΙΛΗΣ
ΓΚΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

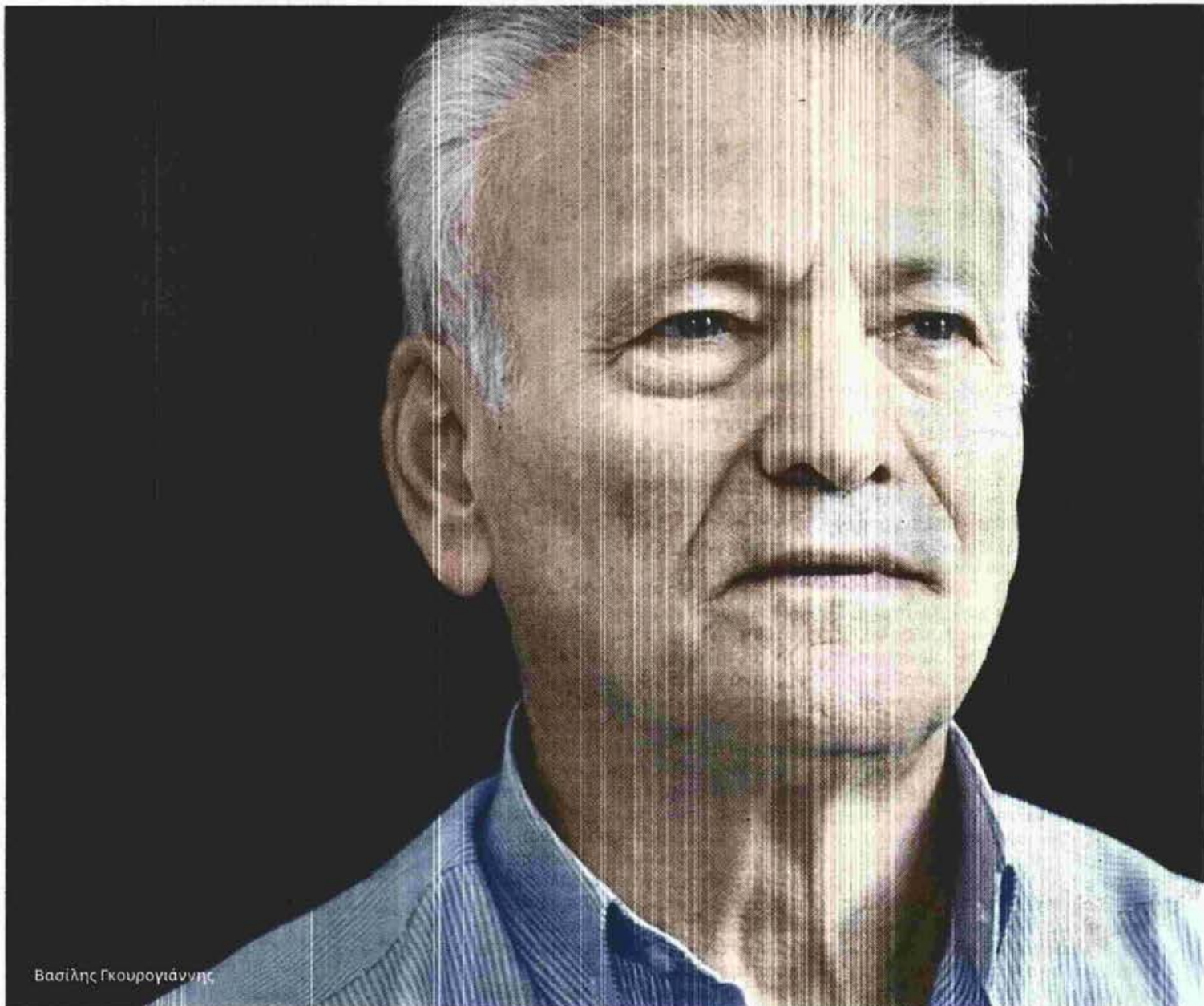
**Τα κιάλια
του Βασίλι
Τσουικόφ**

Σελ. 256

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
2025

Ανοιχτό Βιβλίο

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΜΙΣΣΑ ΦΑΪΣ

Βασίλης Γκουρογιάννης

Η ελληνική μεταπολεμική και μετεμφυλιακή λογοτεχνία συγκροτείται σε μεγάλο βαθμό γύρω από την εμπειρία της ήττας της Αριστεράς στον εμφύλιο πόλεμο (1946-1949). Στο πλαίσιο αυτό, το *Κιβώτιο* (1975) του Αρη Αλεξάνδρου, το *Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς* (1985) του Χρόνη Μίσσιου και *Τα κιάλια του Βασίλι Τσουικόφ* (2025) του Βασίλη Γκουρογιάννη συνιστούν τρεις διαφορετικές λογοτεχνικές συνιστώσες στο ίδιο ιστορικό αδιέξοδο. Συγκροτούν, θα λέγαμε, μια χρονολογική και εννοιολογική ακολουθία, από τη λογική αποδόμηση της ιδεολογίας (Αλεξάνδρου) και την υπαρξιακή και ηθική ρήξη (Μίσσιος) έως τη μακρά και μελαγ-

Το μετα-τραύμα της ήττας

ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΣ ΦΑΝΤΗ

χολική διαχείριση της ήττας σε συνθήκες ιστορικής εξάντλησης (Γκουρογιάννης).

Τα *κιάλια του Βασίλι Τσουικόφ* δεν υπάγονται στη λογοτεχνία της άμεσης σύγκρουσης και διάψευσης, αλλά της μετέπειτα κοινωνικής και πολιτικής εξαχρείωσης. Ενώ ο Αλεξάνδρου

και ο Μίσσιος γράφουν είτε εντός είτε αμέσως μετά την ήττα, ο Γκουρογιάννης, γνωρίζοντας ότι αυτοί οι δύο έχουν ήδη χαράξει τα δύο άκρα της, καλείται να την αντιμετωπίζει σε ένα ιστορικό παρόν εντός του οποίου το τραύμα έχει ήδη μετασχηματιστεί σε μνημονικό τοκογλύ-

φο και πολιτισμικό κεφάλαιο. Η ειρωνεία του γίνεται καθρέφτης της ύστερης ηλικίας, που προϋποθέτει γνώση της αποτυχίας.

Με αφετηρία ένα βιβλίο για τον Εμφύλιο και μια φαινομενικά παράδοση αποστολή –την παράδοση ενός «ιστορικού» αντικειμένου στο κόμμα– η συνάντηση των δύο Βασίληδων, του ηλικιωμένου συνταξιούχου δικηγόρου και του νεαρού ερευνητή της ιστορίας του ΚΚΕ, οδηγεί σε μακρά συνομιλία γενεών που δεν καταλήγει σε σύνθεση. Ο νεότερος δεν έρχεται για να αμφισβητήσει ανοιχτά, αλλά για να καταγράψει, να εξετάσει, να «παραλάβει». Ο γηραιός, αντίθετα, μονολογεί, ανακυκλώνει, επιστρέφει εμμονικά, με την αφήγησή του να αποκτά τον χαρακτήρα μιας ατελέσφορης απολογίας.

κατάσταση ενός παλιού αγωνιστή που δεν έχει καταφέρει να κλείσει τους λογαριασμούς του με το παρελθόν. Οι αναδρομές από τον Εμφύλιο και μετά εμφανίζονται ως επαναλαμβανόμενα θραύσματα και μικρά επεισόδια πικρίας και σαρκασμού. Η παρουσία ιστορικών προσώπων – Ζαχαριάδης, Βαφειάδης, Βελουχιώτης, Φλωράκης – δεν έχει τον χαρακτήρα αγιογραφίας ούτε εύκολης αποκαθάρωσης, εντάσσεται στο ίδιο πεδίο αμφισβήτησης που περιβάλλει και τον κεντρικό ήρωα. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συνεχής αναφορά στην αυτοκριτική, η οποία μάλιστα σημειώνεται τυπογραφικά με πλάγια γραφή, και δεν οδηγεί ποτέ σε σαφή συμπεράσματα, είναι βέβηλη αλλά δεν καταλήγει σε αναθεώρηση.

Ο ηλικιωμένος ήρωας δεν αντέχει την τελεσιδική αλήθεια, επιλέγει τη μερική όραση. Δεν φεύγει ποτέ πραγματικά από το Κόμμα, αλλά το κουβαλά σαν φάντασμα. Ο σαρκασμός του είναι το ύστατο καταφύγιο: βρίζει, ειρωνεύεται, γελοιοποιεί, κατηγορεί τους Νεοέλληνες που «λουφάζουν», αμφισβητεί τη μεταγενέστερη ηρωοποίηση, βλέπει τη συλλογική μνήμη ως υποκρισία, όμως, σε αντίθεση με το κενό κιβώτιο του Αλεξάνδρου, εδώ δεν έχουμε απουσία νοήματος, αλλά πλεόνασμα ψευδαισθήσεων. Εδώ το κιβώτιο δεν είναι απλώς κενό, ζητά δανεικό πόδι για να συνεχιστεί μια μάχη που δεν μπορεί πια να δοθεί.

Χαρακτηριστικό της γλώσσας του Γκουρογιάννη είναι οι μακροσκελείς, παραληρηματικές προτάσεις, η συσσώρευση εικόνων, οι βίαιες μεταφορές. Πρόκειται για ένα υβριδικό ιδίωμα, όπου συνυπάρχουν πολιτικός λόγος και βωμολοχία, λυρικές εικόνες και ωμότητα. Το αποτέλεσμα είναι μια αφήγηση που γράφεται «μετά το τέλος» της πίστης. Δεν την απασχολεί πια αν ο αγώνας χάθηκε, αλλά τι απέγινε η ήττα όταν άρχισε να αποδίδει συμβολικό κεφάλαιο και να μεταλλάσσεται σε μνημείο, αφήγημα κύρους, επετειακή ρουτίνα, ηθικό πλεονέκτημα.

Το βιβλίο του Γκουρογιάννη βεβηλώνει τα ιερά της Αριστεράς χωρίς να τα παραδίδει στον αντίπαλο. Τα απομυθοποιεί εκ των έσω. Γράφεται τη στιγμή που το συλλογικό τραύμα δεν πονά πια αρκετά για να γεννήσει ηθική, αλλά ούτε ξεχάστηκε εντελώς για να γίνει απλή Ιστορία. Μόνο κάποιος που ανήκει

Το βιβλίο του Γκουρογιάννη βεβηλώνει τα ιερά της Αριστεράς χωρίς να τα παραδίδει στον αντίπαλο. Τα απομυθοποιεί εκ των έσω. Γράφεται τη στιγμή που το συλλογικό τραύμα δεν πονά πια αρκετά για να γεννήσει ηθική, αλλά ούτε ξεχάστηκε εντελώς για να γίνει απλή Ιστορία. Μόνο κάποιος που ανήκει πλήρως σε αυτή την παράδοση μπορεί να την τραυματίσει έτσι. Μας αναγκάζει να ζήσουμε μέσα στα αποκαϊδία του, δεκαετίες μετά, μεταφέροντάς μας από τη γραφή του βιωμένου τραύματος στη γραφή του μετα-τραύματος, δηλαδή της ιστορικά εξαντλημένης, μουσειοποιημένης μνήμης, εκεί όπου η ήττα δεν αποτελεί πλέον ηθικό ή υπαρξιακό διακύβευμα, αλλά αντικείμενο εκμετάλλευσης και πολιτικής σύγχυσης

πλήρως σε αυτή την παράδοση μπορεί να την τραυματίσει έτσι. Μας αναγκάζει να ζήσουμε μέσα στα αποκαϊδία του, δεκαετίες μετά, μεταφέροντάς μας από τη γραφή του βιωμένου τραύματος στη γραφή του με-

τα-τραύματος, δηλαδή της ιστορικά εξαντλημένης, μουσειοποιημένης μνήμης, εκεί όπου η ήττα δεν αποτελεί πλέον ηθικό ή υπαρξιακό διακύβευμα, αλλά αντικείμενο εκμετάλλευσης και πολιτικής σύγχυσης.

Κεντρικό σύμβολο είναι, φυσικά, τα κιάλια του Βασίλη Τσουικόφ, τα οποία και αντιμετωπίζονται σχεδόν μεταφυσικά από τον κάτοχό τους. Ως φορείς μιας υπερανθρώπινης ικανότητας όρασης, συμπυκνώνουν τη γοητεία της επαναστατικής αφέλειας και την πίστη ότι υπάρχει μια προνομιακή θέση απ' όπου η Ιστορία φαίνεται καθαρά, χωρίς αμφισβησίες. Ωστόσο, όπως αποκαλύπτεται σταδιακά, δεν οδηγούν στη διαύγεια, αντίθετα παραμορφώνουν, μεγεθύνουν επιλεκτικά, αποκρύπτουν ό,τι δεν χωρά στο «σχήμα», μετατρέπονται σε εργαλείο επιτήρησης ακόμη και των πιο οικείων προσώπων.

Η αφήγηση του ηλικιωμένου Βασίλη, κατακερματισμένη, φορτισμένη και χρονικά άτακτη, αντανakλά την ψυχική

Τάκης Λάγιος

Η ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Το χρονικό ενός πατριαρχικού κόσμου

ΔΩΔΩΝΗ

